

Knappegården Ström i Hjärtum

Dess äldre personhistoria

John Anders Nordström var en framstående utforskare av frälsesläkter i Bohuslän, om vilka han har publicerat ett stort antal artiklar. Han gjorde även, ibland i samarbete med Harald Rönnäng, klagörande utredningar om skattesystemet och tolkning av olika skattelängder. Tjörns släktforskare gav nyligen ut en sammanställning av Nordströms artiklar. Jag har sedan länge intresserat mig för gården Ström i Hjärtum och vid flera tillfällen gått igenom mina kopior av källorna för att försöka bringa reda bland ägarna och deras familjer. Det har inte lyckats, och jag förstår nu att jag inte haft tillgång till alla källor. Främst är det artikeln ”Tormo Matsens till Ström fädernesläkt” som är klagörande. Nordström för där fram hypoteser, av vilka några kan styrkas med hjälp av andra källor. En hypotes kan med hjälp av en annan källa avföras som felaktig. Var och en av alla artiklar som skrivits om Ström med tillhörande gårdar och personerna där redogör för en del av de data som finns bevarade, men ingen har hittills gjort en sammanställning av allting. Jag skall här göra ett försök till en sådan fullständig redogörelse för de äldre släktleden med en utlöpare till nyare tid, då jag hittat data som troligen inte varit kända. En del består av en släktöversikt och en del av en gårdsöversikt med ett försök till beskrivning av alla överlåtelse och arv av olika andelar av huvudgården.

Ström var ett av Bohusläns äldsta säterier (liksom Åby i Västerlanda), kanske ända från tidig medeltid, bebodda av ländermän (JAN 2, 4). Det var Nedre Ström det gällde; Övre Ström var inte en fräsegård (JAN 3). Under släkten Dalepil skrevs Ström som knappegård (t.ex. i jordeboken 1573), men från 1660 26/11 vid introduktionen på Ridarhuset som fullvärdig fräsegård (JAN 1). Belägenheten vid gränsen mellan Sverige och Danmark satte ibland lojaliteten till överheten på prov. De mångåriga släktförbindelserna med Sverige gjorde å andra sidan att man vid övergången till svenskt styre lättare kunde bli upptagen bland den svenska adeln. Medlemmarna i släkten Dalepil var inga framstående affärsmän, utan hamnade ofta i skuldsituationer som tvingade dem att pantsätta sina gårdar. När de sedan inte lyckades återlösa dem gick hela säteriet förlorat. Daniel Bildt på Morlanda och hans änka Dorotea Bjelke köpte upp Ström med underliggande gårdar i mitten av 1600-talet. Vid övergången till Sverige bestod godset av 22 3/8 helgårdar, fördelade på 32 bruk (OAJ). Släkten Dalepil dog ut på manssidan 1815 29/4 (ELG).

Västra Hisings häradsrätt 1662 10/12:

”Rassmus paa Höijen foregiffuer, at der wahr en Mand, hedte Anders Suenssen, hand for huerffuid Sig frjhed I koning Chreshiernss tidh, och bleff giffuen Skiold och hielmb, hans dåter wahr hustru Kierstj paa Strömb, hindess dåter wahr hustru Anne, hun feck en Mand hedte Essbiörn wahr en frj Mand, dee aufflid hustru Ellj paa Röstorp, hun feck en Mand hedte Pehr Jenssen wahr fouget offuer Ourost och Tiörn, de aufflid en datter wahr hustru Mallj, hun feck ehn Mand, hete h.r Jörgen, wahr Sockneprest paa Hissing, dee aufflid en datter heder Ellj Som nu leffuer, hun feck forsk.ne Rassmus Mortenssen tell Mand, som ehr en bonde Sön, och sig knabefrjhed tellholder”.

Stamtavla
(normaliserade namn)

m. Mårten Torkelsson till Ström¹
h. NN
väpnare
nämnd 1492-1510

m. Asmund Torkelsson till Ström²
h. NN
ej samtida nämnd

Utan känt släktsamband
och utan gårdssamband

Dotter och svärson till Asmund
Torkelsson

m. Anders Svensson Dalepil³
h. NN
möljigen nämnd 1502 13/2

m. Erik Nilsson⁴
h. Kerstin Asmundsdotter
nämnd 1531-51

---

¹ Ägde halva Ström. I ett intyg av nämndemän och allmoge 1587 19/3 (Ströms handlingar) berättas att gården sedan urminnes tid varit en hel frälsegård och under en period ägts av bröderna Mårten och Asmund Torkelssöner. Mårten nämns som brevvissare 1492 22/6 på Ström. Brevet är underskrivet av Esbjörn Andersson och Sven Asmundsson och finns bevarat i DN (XV:118), men har inte tagits med i nutida litteratur. Mårten sägs vara väpnare 1497 28/6 (DN V:978) och 1502 13/12 (DN V:992). Han nämns även 1502 2/2 (DN VIII:459) då han sökte (inte *hade* som Nordström skriver) "Odhenssager och Knarstade" i förläning. Sannolikt avses Ottersåker i Hjærtum socken och Knaverstad i Solberga socken. I Svenskt diplomatarium (brev nr 36698) nämns Mårten 1510 14/3 som kungligt sändebud ("Mårten Torkelsson, en knaffue från Norge") angående förlängt vapenstillstånd. Detta har inte heller uppmärksammats i litteraturen, men gick att få fram genom datasökning. Bröderna härstammade från Sverige, då Kerstin Asmundsdotter 1531 25/1 sades ha sin släkt och börd i Sverige (källa enligt not 4).

² Omnämns bara som bror till Mårten i samma källa (Ströms handlingar enligt not 1). En Asmund Torkelsson nämns i Skara som mottagare av frälse från Sten Sture 1472 16/8 (Schlegel och Klingspor: Den ointroducerade adeln), men inget styrker att det är denne (JAN 0). Vapnet var en pilskjuten vitröd råbock (m.fl. detaljer). En man med samma namn är den som 1492 19/8 (Svenskt diplomatarium nr 32786) mottog sköldebrev i Skara. Asmund Torkelsson till Ström hade sonen Sven Asmundsson, nämnd 1492 22/6 och 1495 9/3 (DN XV:118 och IX:422) som faderns efterträdare i Ström (observera dock att Asmund Torkelsson aldrig omtalas som boende i Ström).

³ Kan vara den lagrättsman Anders Svensson i Bohuslän som 1502 13/12 (DN V:992) ingick i en tolvmannanämnd på Bohus i ett mål mot några stråtrövare. Även Mårten Torkelsson av vapen (se ovan) var med. Adlades 1506 30/11 av kronprins Christian II. I vapnet två korslagda vita pilar på rött fält med ett draget svärd på hjälmen. Enligt traditionen var adelskapet en belöning för tapperhet och insatser i kung Hans åsyn vid Vänersborgs erövring. Vänersborg grundades långt senare. Om man kombinerar "kung Hans åsyn" och kung Christians tid, vilken kan ha infallit fr.o.m. 1497 då han blev kronprins, hamnar man på just det året, då Danmark segrade och kunde regera Sverige i några år, som året för Anders insatser för sin kung. Adelskapet bekräftades 1524 4/9 av Fredrik I. I nutida litteratur påstås ibland att Anders Svensson kom från Storegården i Björlanda socken, men det finns ingen samtida källa som belägger detta påstående. Det är också svårt att kontrollera, då Storegården var en frälsegård och som sådan inte upptogs i de äldsta jordeböckerna. Anders är en mystisk person i och med att han inte nämns i några andra källor. Som sådan har han blivit föremål för spekulationer. Dalpilarna i släktvapnet är armborstpilar (enligt vad jag sett inom heraldiken). Det är möjligt att armborstet hade sitt ursprung i Dalarna, men behöver inte betyda att Anders själv kom därifrån. Man får hålla i minnet att det var hans ena dotter som gifte sig till Ström, och att han själv inte bodde där.

⁴ Svenskfödd frälseman. Hustru Kerstin nämns 1531 25/1 (Gustav I:s registratur VII:246) och var Erik Nilssons första hustru. Erik Nilsson nämns 1539 25/3 som välbördig man Erik Nilsson på Ström (DN XVI:600). Han sålde en tid efter Kerstins död (redan 1541 21/9 talas det om Erik Nilssons "förra hustru") 1551 24/9 sönernas arv i Ström (halva gården) till Gustav I, vilken därigenom kom i besittning av hela arvet efter Kerstin Asmundsdotter. Detta bortbyttes 1587 10/2 av hertig Karl till Peder Bagge, vilken i sin tur bortbytte det till sin styvson Tormo Matsson som redan innehade den andra halvp parten i Ström, hans fäderneodel (Norske herredagsdomböcker 1613 19/8). Tormo kom alltså att en tid äga hela gården.

nämnd 1506-24
Dotter och svärson till Anders Svensson

m. Peder Jute⁵
h. Kerstin Andersdotter
nämnd 1535-38

Dotter och svärson till Peder Jute

m. Esbjörn Andersson till Röstorp, Västerlanda sn⁶
h. Anna Pedersdotter
nämnd 1541-75

Dotter och svärson till Esbjörn Andersson

m. Peder Jönsson (Kock)⁷
h. Elin Esbjörnsdotter
nämnd från 1588 21/3, Elin död efter 1613 19/8
skifte efter båda makarna 1618 18/2

---

⁵ "Hustru Kerstin Per Jutes" nämns 1535 och 1538 (båda gångerna i Gustav I:s registratur, ej närmare daterade). Namnet Jute ("Jyde") anses betyda härkomst från Jylland. Per Jute kan ha varit son till borgaren i Kungälv Nils Jute, nämnd i november 1499 som vittne, vilken var med och undertecknade en köpehandling gällande Nedre Ström (TIS 1). Om Peder Jute ägde Ström, hade han sonen Nils Pedersson Jute ("Jyde"), nämnd där 1555-68, troligen död barnlös. Hans arv har då överlåtits på systemen Anna Pedersdotter (gift med Esbjörn Andersson). Ett tredje syskon bör ha varit en i samtida källor onämnd Mats Pedersson, far till Tormo Matsson (se not 4). Att Tormo Matsson som hade en lilja som vapen skulle ha varit av ätten Straale avfärdas av Nordström (JAN 2). Mats måste ha dött före 1569, då Tormos mor Karin Pedersdotter Rytter var omgift med Peder Bagge. Han var ridefogde i Sunnerviken, adlades 1582 och dog 1606 8/2. Hustru Karin hade dött 1578 14/3 och begravts i Brastad kyrka. Tormo, som nämns 1575 28/4, 1591 8/6 och 1592 20/2, gifte sig hösten 1592 (BJN). Han nämns även 1598 20/6 men var död 1607 30/10, då änkan Anna Pedersdotter Måneskjöld som erhållit hela Ström som morgongåva var omgift med Lauritz Jörgensen, vilken då skrev sig till Ström. Hon gifte sig en tredje gång, före 1634 21/8, med Hans Dyre till Knivholt i Danmark.

⁶ Esbjörn var enligt min mening med till visshet gränsande sannolikhet son- eller dotterson till väpnaren Esbjörn Andersson till Åby i Västerlanda sn, nämnd 1486-92. Denne sålde 1488 8/11 två tomter i Blixered i Åsbräcka sn, Flundre härad, där hans farmor och fädernesläkt tidigare bott (JAN 4). Trots denna försäljning ägde släkten jord i Blixered långt fram i tiden. I vapnet en halv lilja. Värdet av namnet, liljevapnet och ägoförhållandena (Åby och Blixered) bör vara tillräckligt för att bevisa släktskapet. Esbjörn d.y. ägde Röstorp i Västerlanda och bodde där åtminstone 1541-68, men skrev sig 1575 28/4 till Ström som var huvudgodset. Han ägde de två frälsegårdarna i Åby. Esbjörns far är i övrigt okänd, men modern hette Liva (Elin Esbjörnsdotters gudmor, vilket farmodern brukade vara då). Hustru Liva ägde del av Råssbyn i Forshälla socken (4 öresbol i norr), vilken bör ha utgjorts av en systerlott. I övrigt ägdes Råssbyn av Livas fädernesläktingar och kan ha utgjort deras sätesgård. Livas hustrutitel visar att hon var av frällesläkt. Se vidare i bilagan.

⁷ Peder Jönssons härstamning oklar. Nordström har en plausibel hypotes. En släkt Kock fanns i Ödsmål i den närbelägna Solberga socken, och vissa data antyder ett samband som kan ha varit släktmässigt. Peder Jönsson skall ha adlats 1605 (vilket är tvivelaktigt och kanske bara betyder att han fick bekräftelse på Ströms frälsefrihet då). Det framgår att andelen i Ström och Västerlanda under Peder Jönssons livstid bortbyttes till Tormo Matsson mot gårdar bl.a. på Hisingen (JAN 6). Dessa var helgården Kallhed och halvgården Lunnegården samt "ödegärdet" Hede i Björlanda socken. Dessutom ingick Blixered (4 pund smör). Förutom dottern Malena hade man barnen Jon, Jöns och Elisabet ("Elsebe"), vilkas levnadsöden kan följas i originalartiklarna.

Dotter och svärson till Peder Jensen

m. Jörgen Påvelsson Harbo⁸

h. Malena Pedersdotter

nämnd 1601-25, Malena död efter 1652

Dotter och svärson till Jörgen Harbo

m. Rasmus Mårtensson⁹

h. Elin Jörgensdotter

nämnd 1644-1663 17/12 på Högen

nämnd 1664 12/7-1675 i Lunnegården

död efter 1675 och före 1678 (mtl, LRB)

Elin nämnd till och med 1680 (var död i pantbrev 1685 12/4 (VHHR))

Son till Rasmus Mårtensson

m. Jöran Rasmusson

h. Börta

nämnd 1669-1701 6/1 (mtl, VHHR 1701 13/2)

gift 1674 med Börta (LRH) från Björlanda by

---

⁸ Nämnd som kyrkoherde i Säve, Björlanda och Backa pastorat 1601 och 1606. Religionsprost i Älvsyssel 1621-25. Skrevs i Fåglevik prästgård i Björlanda socken under den här tiden. Säkerligen död 1625 (änkan Malena nämnd 1626). Malena nämns i andra källor från 1618 18/2 (skiftet efter fadern) och i skattelängder 1626-1655. Hon fick vid skiftet ärva gårdarna på Hisingen och Röd i Västerlanda, samt senare halva brodern Jons del av Ström, vilken 1652 16/12 byttes bort mot Alleby (brukare då en Nils) i Björlanda på Hisingen. Malenas sigill var identiskt med släkten Dalepils vapen. Jörgen hade även sonen Henrik Jörgensson Harbo, komminister efter fadern 1626 och på Tjörn 1629, samt kyrkoherde i hemförsamlingen åtminstone 1636-58. Död 1664. Gift efter 1629 24/6 med Bodil Pedersdotter Måneskjöld (halvsyster till Tormo Matssons hustru), död efter 1660. Möjligen hade Jörgen Harbo också dottern Malena Jörgensdotter i Nya Kungälv, nämnd i ett skilsmäsoärende 1634, då hennes trolovade Ingemar i Lexby (Björlanda socken) tagits av turkarna och inte hörts av på sju år.

⁹ Okänd härstamning. Av bondeätt (VHHR 1662 10/12). En tänkbar broder, om än betydligt yngre, var länsmanen Jöran Mårtensson, nämnd fr.o.m. mtl 1673, då gift (Olof Andersson och hans hustru Anna nämns före Jöran i Kvisljugby kronogård – hans svågrar Olof och Jöns Toressöner i Björlanda – VHHR 1673 9/5)). Jöran rymde till de danska under kriget (1678). Man gjorde då en värdering av hans bo (VHHR 1679 27/2). Gården öde och obesutten i mtl fr.o.m. 1680. Bevis för broderskapet saknas. Fjärdedelsgården Alleby bytte man till sig 1652 av Daniel Bildts änka mot arv i Ström. Kallhed, Lunnegården och Alleby står från 1659 som tillhörande Rasmus Mårtensson i Lunnegården. Hede i Björlanda ärvdes också av hustru Malena men såldes 1652 till slottsfogden på Bohus Rasmus Jönsson. Rasmus Mårtenssons hustru fick Högen i Björlanda som morgongåva (=av honom). Paret bosatte sig senare där. Malena levde länge som änka ("välborna hustru Mallij på Högen"). Rasmus och Elin hade förutom Jöran även sonen Mårten, nämnd 1669-70 (mtl). Kan ha dött före 1688 2/10 (VHHR): "sal. Mårten Rasmussons arvingar i Lunnegården" (om det inte är en felskrivning med omkastande av för- och efternamn). Dottern Börta Rasmusdotter gift 1681 (mtl) med Olof Olofsson Kulberg, rotebåtsman i Kallheds och Nolviks rote (nr 43), Björlanda socken. Han nämns 1683-1700 (mtl) och hade 1700 varit utomlands i åtta år. Dottern Malena Rasmusdotter gift cirka 1683 (mtl) med Jöns Eriksson i Alleby, född cirka 1658 (enr), död efter 1718 (mtl). Malena död efter 1715 (mtl). Att Malena var dotter till Rasmus Mårtensson ses främst i domboken, där det t.ex. sägs att hon ärvde jord i Lunnegården.

Son till Jöran Rasmusson

m. Erik Jöransson¹⁰

h. Ingeborg Björnsdotter

född cirka 1678, död 1758 5/2 på Styrös, Styrös sn

gift 1702 1/1

hustrun född cirka 1672, död 1730 30/6

barn: Rasmus, Britta, Anna och Nils¹¹

Gårdsandelar och -överlåtelser

Ström var från början en helgård om 3 öresbol. Det hade stämt bättre om det varit lika många markabol. Tre markabol var 24 öresbol, precis så mycket som en vanlig helgård utgjordes av. Gårdens avkastning gav 16 pund smör i skatt. Det var ett sätt att räkna storleken som verkar ha varit vanligt i fråga om de frälse sätesgodsen med underliggande gårdar. I början var gården delad i två delar, men senare i fjärdedelar (4 pund smör).

Ström

Asmund Torkelsson ägde den ena halvan av gården. Sonen Sven ärvde, men sedan övergick den till systemen Kerstin och hennes man Erik Nilsson. Erik bytte bort andelen å sina söners vägnar (arv efter modern) till kung Gustaf I. Dennes son, hertig Karl, bytte sedan bort den till Peder Bagge till Holma. Peder bytte i sin tur bort sin del till styvsonen Tormo Matsson. Innan Tormo 1639 sålde halva sin del till Daniel Bildt till Morlanda ägde han en tid hela Ström (se nedan). En del av Tormos halvgård uppges ha bortpantats till kyrkoherde Nils Holgersson i Morlanda och en del sålts eller bortpantats till kronan, vilka delar 1651 resp. 1655 uppköptes av Daniel Bildts änka. De delarna ingick dock inte i huvudgården, utan bestod av underliggande gårdar.

Mårten Torkelsson ägde den andra halvan. Näste ägare av denna var sannolikt Per Jute, gift med Kerstin Andersdotter, dotter till väpnaren Anders Svensson Dalepil. Hur Per och Kerstin kom över sin gårdsdel är inte klarlagt, men en hypotes kan vara att Anders var son till Sven Asmundsson och genom någon arvsregel kom över den här andra halvan av gården (notera att hela gården först ägdes av två bröder, alltså av en familj). Per Jute och hans hustru hade sannolikt tre barn. Sonen Nils skrevs en tid till Ström, men verkar ha dött barnlös och ärvts av syskonen. Sonen Mats (som inte nämns i någon bevarad källa) hade sonen Tormo, vilken ärvde den här halvan som sitt fäderneodel. Eftersom Tormo dog utan bröstarvingar ärvdes hans del av fastern Anna som var gift med Esbjörn Andersson till Röstorp i Västerlanda och på detta sätt kunde åberopa odelsrätt i Ström. Anna och hennes arvingar kom alltså att äga hela den här halvan av Ström.

Esbjörns och Annas dotter Elin var gift med Peder Jönsson Kock. Elins modernearv gick vidare till barnen, två söner och två döttrar. Av dessa kom Jon Pedersson att ära halva Ström, men när han avled barnlös övergick hans egendom till de båda systrarna som var de enda

---

¹⁰ Kom vid vigseln från Lunnegården i Björlanda socken och måste därför ha varit son till Jöran Rasmusson. Åldern och namngivningen av barnen är också förenliga med detta.

¹¹ Det skall ha fötts två söner och fyra döttrar. Några fler än de nämnda går dock inte att hitta i födelseboken, men den är svåräst och ofullständig och det kan tolkas som om det föddes trillingar, så att det även fanns en Ingeborg och en Ingrid med samma födelsedatum som Anna.

överlevande arvingarna. Elisabet Pedersdotter fick ¼ och systemen Malena Pedersdotter ¼. Elisabets arvingar bytte bort sin del 1641 till Daniel Bildt, och Malena sin 1652 till Daniel Bildts änka Dorotea Bielke. Efter detta var hela Ström i familjen Bildts ägo.

Källor

Otryckta

Domböcker från Västra Hisings härad (VHHR)

Tryckta

Bohusläns gamla adliga gods och sätesgårdar, Tiselius (TIS 1)

Bohusläns märkligare gårdar, Tiselius (TIS 2)

Diplomatarium Norvegicum (DN)

Rester av ett lägre frälse i Bohuslän..., J. A. Nordström (JAN 1)

Tormo Matsens till Ström fädernesläkt, J. A. Nordström (JAN 2)

1528 års skattemantal..., J. A. Nordström, Harald Rönnäng (JAN 3)

Den nuvarande hemmansindelningen och södra Bohusläns frälsesäten, J. A. Nordström, Harald Rönnäng (JAN 4)

De båda bohuslänska frälsesätena Åby under äldre tid, J. A. Nordström (JAN 5)

Säteriet Röstorps i Västerlanda äldre historia, J. A. Nordström (JAN 6)

Bohuslens eiendomsforhold..., O. A. Johnsen (OAJ)

Den introducerade svenska adelns ättartavlor, Gustaf Elgenstierna (ELG)

Bilaga

Ur J. A. Nordströms anteckningsböcker (enskilda arkiv, Landsarkivet i Göteborg). Utdrag ur brev i Uddevalla museum:

”Råssbyn i Forshälla s:n
1 mtl.

Thuore Annundsenn i Rosby hade den 26/3 1593 på sin hustru Anna Bröndellsdatters vägnar instämt Peder Jensen i Röstorp om 12 öb Rosbye, som Esbiörenn i Röstorp skulle haffue löst vdaff en vskylldt mannd samt om 4 öb vdj Rosby, som hans hustrus fader Bröndill Ericksenn hafde löst af Esbiörenn vdj Röstorp. Peder Jensen svarade att hans hustrus gudmoder höstrue Liffwuo aatte 4 öb i den norder stuffue i Rosby. Höstru Liffwue var Anna Bröndellsdatters fierholdzmannd. Anna Bröndellsdatter er wdaff mandkiönn och er tilforenn otte öridzbuoll iord vdj then norder stuffue i rosbye erfueligen tilfalden effter hendis fadher.

Thuore Annundsenn skulle ärva halva gården, norder stuffue, Peder Jensen halva gården, then synnder stuffue.

Thuore Annundsenn i Rosby 12 öb

Peder Jensen i Röstorp 12 öb.

”Björn Nilsson i Raasbyen köpte den 8/4 1586 halva Thimeraas av rådmannen i Uddevalla Rasmus Andersson.”

Kommentar:

Det finns inte tillräckligt med data här för att få någon säker bild av ägo- och arvsförhållandena i Råssbyn. I den norra halvan av gården kan man dock ana att Bryngel Eriksson ärvde en broderlott om 8 öresbol, och att han hade en syster som med stor sannolikhet är identisk med hustru Liva som ärvde 4. Enligt odelslagarna ärvde broder dubbelt mot syster. Bryngel bör ha löst ut sin syster från hennes 4 öresbol och själv ägt 8 öresbol, vilka sedan gick i arv till dottern Anna. Domen blev att Peder Jönsson, hans hustru och arvingar skulle få behålla den södra halvgården ”till evärdelig odelsegendom”. Tydligen hade Råssbyn tidigare bara haft en ägare, från vilken Bryngel Eriksson och hustru Liva å ena sidan och en eller flera okända personer å andra sidan (i södra halvgården) härstammade. Hur Peder kunde få den södra halvgården till odelsegendom om han löst den från oskyld är svårt att förstå, men det behöver ju inte vara så att Tore Anundsson hade rätt i sitt påstående.

Henrik Karlsson 2007 (med smärre ändringar av noten om Anders Svensson 2020)